

בעשייתו כהנאמר דר"ש ההיד נשחט ונגמר מעשה הקרבתו בסוף חמש והרובסין שש ושפיר משכחת לקיים מוספין שש ולקיים מלבד עולת כבדק . ואמנם הוליד דקשיית הר"ש היה דע"כ מוספין שש היינו סוף זמנו לגמרי דלי לכתחלה כיון שמלותו סמוך לתמיד של שחר וברי שנינו בסדר התמיד שהיו מקדימין כהנאמר והאמנם שלא תימא שזה הי' רק ציוס שאין בו מוסף אבל ציוס שיש בהם מוסף הי' מאחרים התמיד עד סוף זמנו כדי לסתמו סמוך למוספין שהם שש דברי ריב"ז כ' הי' בו מוסף ואעפ"כ שנינו אמר להם התמונה לאו ורלו וכו' וגם ברגלים שנינו במס' סוכה דף י"ג ע"א אריז"ה כשהיינו שהמים בשמחת בית השואבה וכו' שעה ראשונה תמיד של שחר הרי שהי' ציוס שיש בו מוסף היו מקדימין התמיד השכם בבוקר וכיון שמוספים סמוכים לתמיד היו ג"כ עכ"פ שעה שני' ואיך משכחת מוספין שש ע"כ לענין סוף הזמן הוא ואל"כ האך מצינו מוספין כל היום . וע"ז תירץ הר"ש דהתם מיירי בשבת פירוש דרך שאמרו מוספין שש היינו בשבת ובחמשה בכל יום שיש בו מוסף היה ראוי להתאחר בשחיטת התמיד עד סוף זמנו כדי לקיים דבר יום ציומו הנאמר במוספין דהיינו מאוחר ולסמוך מוספין לתמיד ראוי להתאחר גם בתמיד אבל מחמת שציו"כ היה מוביל כל העבודות על כה"ג ומפני חולשה דכ"ג לא היו מספיק לגמור כל עבודה ביום אם היו מחזיקים בשחיטת התמיד לכן הוצרכו להקדים התמיד מאד וממילא להקדים גם המוסף כדי לקיים מלבד עולת הבוקר דודאי יום האחר במוסף לא לעיכוב כחייב שאינו כשר בבוקר אלא התורה נחנה רשות כל היום כדדרשין בתמורה דבר יום ציומו מלמד שכל היום כשר אלא למאור מן המזבח היו מתאחרים היכי שאפשר וציוס הכפורים לא אפשר כ"ל וכן ברגלים אפילו למ"ד נו"ט אין צאים ציו"ט מ"מ רבו הקרצנות מאד עולת רא"י ושלמי הניגה וכיון שה"א להקדים שום קרבן קודם לתמיד של שחר היו מקדימין התמיד וגם המוסף וכן בראשי חדשים מפני נדרים ונדבות אבל בשבת שלא היה שום קרבן שאין נו"ט צאים בשבת היו מקיימים מזה מן המזבח והיו מוספין קרבים שש וגם התמיד אחריו עד סוף זמנו . וזה כוונת רמ"א בס' רפ"א בהג"ה ע"ש . וזהו כוונת מהרש"א כאן בדברי התוס' והב"א במהרש"א ראה מפרק תמיד נשחט וכיוצא דכשם שהתמיד של צה"ע היה מליק בין ע"פ שחל בשבת ובין ע"פ שחל בזהל ובשבת היו מקדימין אותו מפני שלא היה לו נו"ט ובהל איחרו מפני נו"ט הה"ד בתמיד ש"ש שברגלים היו מקדימין אותו מפני י"ג ולכן הקדימו גם המוסף ובשבת שאין שם נו"ט היו מאחרין המוסף וגם התמיד . ודברי מהרש"א ברורים צעמין ובחס: תתבו עליו המג"א והפני יבואע :

ע"ב

ת"ר כשהיה ר"א וכו' למדנו אחרות חיים ונוכח בהם להיי עוב"ב וכו' . היה בשאלת התלמידים הללו שאם תלמידי אדם גדול ושללו לרצם להורות להם הדרך אשר ילכו בה והיה זה צעת חלוי אשר דלנו אולי אמות יפריד צנייהם ולא יהיה שוב דה האפשר לשלול מהנו השגת השלימות א"כ היה להם לשלול חיד ישינו השלימות ביותר כוז ומזכר ולפי הנראה הם לא כן עשו רק ביקשו דבר שאינו שלימות האמיתי כי השלימות האמיתי ביותר מאושר הוא אשר יעשה האדם המעשה הכוז מאד שהוא כוז . והיותר מאושר גם מזה הוא שלא יעשה מאד המעשה רק מאד מי שזה וזהו ע"ז שהוא הכוז . אבל התלמידים הללו שאלו מפאת כוזת ע"אם והנאחם שאמרו למדנו וכו' ונוכח בהם להיי עוב"ב כאלו עיקר חפץ שלהם היה לזכות חיי עוב"ב ואין עיקר חשוקתם למאור רק לשכרה וכו' ההיפך מזה שארז"ל ב'נוס' ע"ג דף י"ב ע"א אשרי האיש וגו' במצותיו חפץ הר"א במצותיו ולא בשכר מצותיו וכיינו דתן אל תהיו כעבדים המשמשים ע"מ לקבל פרס וכו' ואיך השלימים הללו ביקשו ע"מ לקבל פרס שהרי אמרו ונוכח בהם להיי עוב"ב וגם חשבתו של ר"א קשה כי לפי הנראה הקדים כבוד צשר ודס לכבוד המקום שהרי תחלה הוהירו כבודו כבוד חצריכם ובחמשה אמר וכשחתם מתפללים וכו' . וגם סיוס דבריו ובשביל כך תזכו להיי עוב"ב קשה על דבריו כל מה שהקשיתו על שאלתם . אמנם כאשר נדקדק עוד במאמר התלמידים שאמרו למדנו ח"ה ונוכח בהם להיי עוב"ב . בהם מיותר ומה היה שר באם אמרו ונוכח להיי עוב"ב . אבל הכוונה בזה דהא פשיטא דאחרות חיים הם דרך מפולש להיי עוב"ב ופשיטא שהעושה מזה וזה לעוב"ב אבל יש הפרש יש שאינו זוכה לעוב"ב כי אם אחר מוחו . אבל יש מתקיים בו עולמך מראה צחיך והוא כי יקדק עוב"ב הוא ההשגה שנוכח להשיג את צוראיו ולהתדבק בו ובמאמר חז"ל עוב"ב אין בו לא אכילה ולא שהיה אלא לדיקים יושבים ועטרתיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה וע"ז קאמר בצרכות שבת"כ והנהלכתי בתוכם ופירש"י שאנייל עמכם בג"ע והוכח עוב"ב לעשיית המצוה באהבה גמורה ובחשק נפלא כנה הוא מתדבק בשכינה . וזה מדרגה יותר גבוה מעוב"ב ע"מ כי עוב"ב יש קיבול שר היה אבל אין שם קיום המצוה כי היום לעשותם ולא לתאר ועוב"ב יש קיום המצוה וקיבול שכרה יקדיו מוחאמים בזמן א' וזוכה זה ועוב"ב מה שאר לדיקים זוכים לעוב"ב . ואולי זה כיון הפסוק ואוהביו כאלה השמש בגבורתו וכו' ונהא לאת השמש בגבורה הוא לעוב"ב כי אז יהיה אור הלצה באור החמה ואור החמה באור שבעת ימים ואחר ואוהביו זוכים עוב"ב מה שזוכים שאר הדיקים כאלה השמש בגבורתו דהיינו עוב"ב . והנאני שאלתי בתום' במס' צ"ב דף ט' ע"ב צ"ה ומצדדי הדיים כחצו כהד"א דהך כאלה השמש היינו שמש שלעמיד לבוא דהוא שבעתים באור שבעת הימים . והנה הדרך והאור ההולך למחזו אינו המחזו ע"מ כי דרך זה מהלך עד יצוא המחזו וכשיצוא להמחזו שוב אינו נקרא במקום ההוא אורח . וכך אורחות חיים הוא הדרך המפולש ללכת בה למי

עוב"ב אבל עוב"ב ע"מ הוא החיים האמיתיים צעמנו ואינו נקרא אורחת חיים רק חיים נקרא וקיום התורה והמצות הם נקראים אורחת חיים אבל אכתי כיון שעשייתן עוב"ב כי היום לעשותם ולכן אין נקראים חיים רק אורחות חיים . וזה להמון בני אדם . אבל השרידים אשר דבר ה' קורא אליהם ועשייתם המצות באהבה גמורה אלו במיתתן שהוא עוב"ב שהוא עולם המות כי אדם מיום שנברא עד יום מותו בכל יום הוא מת קלמו עד יום מותו אז פוסק מלמות ואלו העושים מאהבה צנייתתן נקראים חיים כי הם נועמים בעוב"ב מעין חיי עוב"ב צדציקתן בצוראם שזה עקר חיי עוב"ב . וע"ז ארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ב עוב"ב מכל חיי עוב"ב והנה תלמידי ר"א הגדול רצו לזכות למדרגה הגבוה האחת ולכן שאלו לרצם ילמדנו א"ח ונוכח בהם להיי עוב"ב בהם דייקא באחרות הללו ע"מם דהיינו קודם שנגיע אל מחזו חפצנו דהיינו אחר המיתה כי בעודנו מהלכים באחרות הללו בעשייתנו המצות עוב"ב באחרות הללו ע"מם נוכח להיי עוב"ב שנוכח לעשות באהבה ודיקות שנוכח בעשיית המצות ע"מם שזה יהיה אפילו חיי עוב"ב ממש . והשם האמיתי הוא ר"א הגדול השיב בהורו בכבוד חצריכם . במס' שבת פ' צ"מ במעשה דההוא גר שאמר להלל גיוריו ע"מ שתלמדני כל התורה בשאני עומד על רגל א' והשיבו הלל מה דעלך שני לחצרך לא תעביד זו הוא כל התורה כולה ופירש"י חצרך ריעך וריע אצרך אל העוזה וזה הקב"ה וכו' ע"ש . וזהו ג"כ הכוונה כאן הוהירו כבוד חצריכם אומר כל קיום התורה והמצות שלכם לא תכונו לכבוד ע"מכם לקבל פרס עוב"ב או בעוב"ב רק עקר כוונתכם יהיה להגדיל כבוד הקב"ה ולעשות נחת רוח לפני כבודו שאמר ונעשה רצונו . ואמר הוהירו וכל לשון אזכרה צ"ל הוא : אמר לא מצעי' קיום העשה שזה עקר הדביקות והאהבה שכל מזה מתדבק בקונו ושכר מזה מזה היינו הדביקות שהוא עקר השכר והוא עקר קיום המצוה ע"ד שכחתי למעלה אלא אפילו הזכירות שלא לעבור על ה"ל לא תהיה הכוונה מיראת העונש אם בודאי כי עונש ה' . קשה מאד כל עבירה ועבירה לפי חומר הנזש ויש חייבי מלקות וחייבי מיתה צדי שמים שהוא מיתת הנפש ויש חייבי כריתות שנכרתה הנפש משרשה וכל אחת לפי חומרה כך קשה המשהית המעשה מעבירה הה"א וכפי חומר העבירה כך תגזרת המעבל והוא המענש לאחר מיתה והמה המשחיתים הבאים אח"כ אל ההשמה להשחית ולחבל רחמנא יתלנו עכ"ז אין זה עקר לצרות מן העבירה מחמת היראה של העונש אבל ראוי לצרות מהעבירה מיראה שהוא מתירא שלא יופסק הדיקוק שנינו לבין קונו כי ע"י העבירה הוא מתרחק מצוראו וזהו העונש האחרון והנאמה גדולה שאין לגעלה הימנה וכמו"ש רבינו הגדול בכל' חשונה פ"ח הל' ה' הנאמה שאין נאמה גדולה ממנה שחכרת הנפש ולא תזכה לאותן החיים וכו' . ולזה כיוון ר"א הגדול באמרו הוהירו כבוד חצריכם שכל מה שזכורו י"י לכבוד חצור ודבוק שיש לכם בהקב"ה שיאמר החצור קיים לעוב"ב ולא יתק חבל של הקישור האמין הוא וזהו הדנקות הגמור לאהבה את ה' ולדבקה בו :

עוד

נלע"ד למדנו א"ח ונוכח בהם להיי עוב"ב . כי הנה כמה אחרות יש ובמה אחרות חיים אבל יש באחרות הללו כמה משכולים בדרך ומי שאינו יודע להזהר בנפשו הוא נופל במכמרות ובמאמורות ונהפכים לו אחרות חיים בדרכי מות והנה דורות הראשונים וראשון לכלם אברהם אבינו תחלת הכרתו האמונה האמיתית היה ע"י חכמתו והסתכל בנפלאות הבורא בצריאם וכמו שאמר ד"ה ע"ה כי אראה שמך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים וגו' וכמה האריך בעל חובת הלבבות ששער הבחינה וע"י עומק בחינתם צעני' הצריאה הכירו נפלאות הבורא והוסיפו אהבה על אהבתם ויראה גדולה מנול רוממת הבורא אבל בדורות שלפניהם היו אנשים שע"י גודל עמקם בטבע הצריאה כחשו צבור והיו מיהסים הכל אל הטבע והכל אללס בחיז ובחכרת וכופרים בכל הניסים והנפלאות . וכמוכן דורות הראשונים התנאים השינו השגה גדולה בעולמות העליונים אשר בשמים ממעל והסתכלו במעשה מרכבה והוא אורח חיים אבל מוכון מאד וארבע מגדולי התנאים נכנסו בפרדס ולא ילא מהם רק אחד בשלום ולכן אפילו גדולי התנאים הרחיקו ע"מם מללמוד מעשה מרכבה והנה אלה הדרכים הן הדרך להסתכל בצחינות הצריאה והנאמה הבורא בזה הוא מעשה צראשית וכן הדרך בשמים להסתכל במעשה מרכבה כל אלה אחרות חיים הם לההולך בדרך ישרה בהם ושומר ע"מם מללכות אלה וזהו אצל חיים בטומים לזכות בהם להיי עוב"ב כי יש בהם כמה סכנות וצרכי אחת הוא נופל בצירא עמיקתא . ולכן שאלו התלמידים מרצם למדנו ח"ה שכינה בטומים בהם שבודאי נוכח להיי עוב"ב ולא נכשל בהם כלל . וע"ז השיב רבם הוהירו כבוד חצריכם והוא ע"ד שכחתי שהוהירו להוהיר כבוד המקום שהוא ריעך וריע אצריך והוא ע"פ שאמרו במס' פ"ב דמגינה המסתכל בארבעה דברים ראוי לו שלא בא לעולם ומה למטה מה למיט ומה לאמור וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם ורבינו הגדול בפירוש המשנה משמעות לשונו דכל שלא חס על כבוד קונו ארלעיל קאי שהמסתכל בארבע דברים אינו חס על כבוד קונו ובאמת נזהר דרכיו מדרכיו ואין ידיעתו כידיעתו ולא מחשבותיו מחשבותיו ולכן הלאה כאשר הוהירו לתלמידיו שילכו באחרות חיים הצנועים ולא ילכו בדרכים המסוכנים המפולשים גם לדרכי מיתה אמר הוהירו כבוד הבורא וכבודו הוא שלא חסתכל בארבע דברים הנזכרים וגם למנוע ע"מם מלכוין בחללם ובמציאות רק לעשות הדברים לשמן לקיים ציווי הבורא . ואמר ומנעו בניכם מן ההגיון וראיתי הכוזב צעין יעקב כתב שאין לפרש הגיון היינו חכמת הגיון שהרי הוא הכמה מפוארה גם ללימוד התורה .

דשמואל ודייקין מדאמר ר"ז כל השנה א"כ גם מ"ט וי"ט בכלל ואני אומר ולטעמך נדיק ג"כ בדברי שמואל דקאמר כל השנה חוץ ממ"ט וי"ט א"כ גם ימות הגשמים בכלל שהרי כל השנה קאמר ואיזה סברא נימא שבמ"ט לא יכלל הבדלה בהבנינו משום דאחי לאטורדי אף שהוא בתחלת לילתא ובימות הגשמי' יאמר הבנינו ולא יאמר לאטורדי באמצע לילתא או בסוף לילתא כלפי לילתא ועל שיטת רבינו האי ויתר כל גדולי הפוסקים שסוברים שגשגא דברי שמואל קיימים ולא משגחין בקושיית מר זוטרא וגם בתחלת לילתא חיישין לאטורדי א"כ איך מתקין רב אשי ונימרה בשומע תפלה והלא לכאורה דבריו תמוהים דהרי כשאומר הבנינו אינו אומר כלל ברכת שומע תפלה בפני עצמה וע"כ שכוונתו דבסוף קודם שסיים כרס נקרא וכו' יאמר וכן וקשה הרי חיישין לאטורדי דגם אם נימא דסוף הברכה לא גרע מתחלת הברכה והרי גם בתחלת הברכה להגך גדולי הפוסקים חיישין לאטורדי ואיזה סברה יש לנו להעדיף סוף הברכה מתחלתה והכלל לנזק שני השטות וכל אחת חבוא על נכון והוא ע"פ מ"ש רבינו יונה ותמלית דבריו הוא שמה שאין לנו כוללים הבדלה בהבנינו הוא לא מפני שאנו חוששים גם בתחלת לילתא לאטורדי אלא מפני שאם יראו שאומרים בהבנינו מעין הבדלה כמו שאומרים מעין שאר ברכות צ"ע כיון שאומרים בהבנינו מעין הבדלה כמו שאומרים מעין שאר ברכות עיין בר"י ואומר אני ששם זה שייך רק בהבדלה שהרי באמת איכא תנא דס"ל דאומרה ברכה רביעית בפני עצמה שהוא ר' עקיבא אבל בשאלה אין שום מקום לטענת שקבעו לה ברכה צ"ע ולפי"ז אם היה כוללים השאלה בהבנינו בשומע תפלה דהיינו בסופה ושם ליכא למיחש לאטורדי כמו שאין חשש טרדה בתחלתה לא היה שום חשש כלל לטענת שהיא ברכה צ"ע ליכא שום הוה אמינא אבל נגד זה יש טעם שאין מקומה של שאלה בש"ת כי עיקר מקומה בברכת השנים וטעה שאני כדמסיק בגמרא ומעתה נבוא לבאר שעת הפוסקים והרשב"א שפיר דייק מדברי רב ציבי מדקאמר כל השנה וכו' ממילא גם מ"ט וי"ט בכלל וגם בדברי שמואל ודייקין מדקאמר כל השנה גם ימות הגשמים בכלל שהרי לא הוציא מכלל כל השנה רק מוצאי שבתות וי"ט ושמואל ור"ב צוה פליגי דשמואל סבר כיון שאמרו שאם לא הזכיר שאלה בברכת השנים אומרו בש"ת הרי היא כאלו גם שומע תפלה מקומה ממש ולא ס"ל דטעה שאני ולפי"ז יכול למכלל השאל' בהבנינו בסופה דהיינו בש"ת כאתקפתא דרב אשי ולכך גם בימות הגשמים אומר הבנינו אבל במ"ט וי"ט אינו אומר הבנינו מפני שאינו יכול למכללה בהבנינו אף דליכ' למיחש לאטורדי איכא למיחש שיאמרו שתיקנו לה ברכה צ"ע כמ"ש רבינו יונה ורב ציבי ס"ל דטענת שקבעו לה ברכ' צ"ע לא חיישין ולכך במ"ט וי"ט אומר הבנינו דבתחלת לילתא ליכא חשש אטורדי אבל בימות הגשמים אינו אומר הבנינו דאיך יזכיר שאלת המטר אם במקומה דהיינו באמצע כשאומר מעין ברכת השנים איכא למיחש לאטורדי ואם בסופה במקום ש"ת אין זה מקומה וטעה שאני והכריע הרשב"א והרי"ן גיאות כרב ציבי שהוא בתרא ושיטת רבינו האי וכל יתר הפוסקים הוא דרב ציבי לא בא לחלוק על שמואל אלא להוסיף על דבריו ומר אמר חדר ומר אמר חדר ולא פליגי ודברי שמואל אינם נדחים מתחת קושיית מר זוטרא כיון דלא קאמר תיובתא ולא משום דגם בתחלת לילתא חיישין לאטורדי דהא ודאי ליכא אבל טעמא דשמואל שלא יעשו לומר שקבעו לה ברכה בפני עצמה וכדברי ר"י ולפי זה שפיר מתקין רב אשי ונכלליה לשאלה בש"ת דאף דנשאר דברי שמואל קיימים שאין כוללים הבדלה בהבנינו מ"מ שאלה שפיר נכללים בש"ת שחשש שיש בהבדלה שיאמרו שהיא ברכה צ"ע ליכא בשאלה וחשש אטורדי ליכא לא בתחלת לילתא ולא בסופה ואין כאן שום חשש ונכללים בש"ת ומשני טעה שאני אבל עיקר מקומה אינה בש"ת לכך אי אפשר למכללי בש"ת ונשאר דברי שמואל וגם דברי רב ציבי קיימים להלכה :

**ע"ב** טעה ולא הזכיר של ר"ח וכו' : ויש לדקדק למה האריך בזכרונות ובקיצור הל"ל טעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה וזכר קודם שסיים תפלתו חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש והנה עוד נראה לדקדק דהך חוזר לעבודה הראשון דנקט צעה מיירי והיו נזכר דהרי א"כ קאמר נזכר בהודאה וא"כ מיירי כאן שנזכר קודם שהתחיל מודים א"כ איך שייך כאן לשון חוזר ולהיכן הוא חוזר והרי מוצא בש"ע סי' קי"ד ס"ו וז"ל בד"א שמחזירין אותו וכו' כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שלאחריה אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר ואפילו אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש א"ל לחזור אלא אומר משיב הרוח וכו' בלא חתימה וכו"פ בסיומן חכ"כ סעיף א' לענין יעלה ויבוא דהא דמחזירין אותו הוא דוקא בשהתחיל מודים אבל אם לא התחיל מודים אומרו במקום שנזכר יע"ש וא"כ קשה כאן בבבא ראשונה שאמר חוזר לעבודה כיון שמיירי קוד' שהתחיל הודאה איך שייך חוזר שהרי אינו חוזר למפרע כלל אלא אומר במקו' שנזכר ורבינו יונה הוכיח באמת נוכחן שאפי' לא התחיל ברכה אחרת נצ"ח לחזור אבל דעת הש"ע קשה ולכן נלע"ד דהך אומרו במקום שנזכר לאו כלל מלא הוא והנה מקור של דין זה הוא דברי אבי העזרי שהביא הטור בסו' קי"ד והרא"ש הביאו ברא"ש מס' תענית והרא"ב מיירי שנזכר בין ברכה לברכה אבל שנזכר באמצע הברכה דעת ראב"י שחזר למכלל אבל הרא"ש כתב שס"ו וז"ל דהא דקאמר וכו' היינו אם סיים כל הברכה ואז חוזר וכו' אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה אומר במקום שנזכר שלא קבעו חכמים מקום להזכרה בתוך הברכה אלא אמרו מחזירין גבורת גשמים בתחלה וכו' עיין שם ברא"ש . וא"כ הוא הדין והוא הטעם ביעלה ויבא בעבודה שג"כ לא קבעו חכמים מקום רק פסח אמרו במס' שבת דף ק"ד ע"א ימים שיש בהם מוסף כגון ר"ח וכו' ואומר מעין המאורע בעבודה וכו' וזהו פסעו של הש"ע שפסק כן בסו' קי"ד ובסו' חכ"כ . ואני אומר דתינתא אם נזכר קודם שאמר ונאמרו אחת להחיות מתים בהזכרה או קודם ומחזירין עינינו בעבודה לענין יעלה ויבא אבל אם כבר אמר עד ברוך אתה איך

אך כדי לחוש ג"כ על החזרה שידריבו בניהם בלימודים אמיתי' ושלא לשגות בדרכי הכעשה שזה עקר פעולת ההגיון נכון להם עשה הגונה הוסיפו בין ברכי תלמידי חכמים ומכאן ישמעו אופני הלימוד בחזרה וסדרות הישרות ונכונות והם יורו להם הלימוד הנכון . ואמר וכשאחם מחפלים דעו לפני מי אחם עומדים לומר להם שלא יכוונו לשום מדה וספירה רק דעו לפני מי אחם עומדים והוא מקור שממנו מתקלחיסל אחד שפעו והוא ישפיע לכל מדה נכונה במסדרו ובגבורתו וברחמיו אבל אחם לא תכוונו רק אליו לבד ולא תדעו דבר רק לפני מי אחם עומדים . ובשביל כך שתשמרו עצמיכם מדרכים המסוכנים ותלכו בדרך בטוח בודאי תזכו למי עוה"ב כי אין כאן שום מכשול ולא תדאגו שתקבלו חלילה איזה עונש על שאין אחם מחפלים עפ"י סודית לא כן הוא ואין כאן עונש ואדרבה תקבלו שכר על הפרשה כי בשביל כך תזכו למי עולם הבא :

**שם** למדנו וכו' ונזכר בהם למי עוה"ב : הנה לעיל כתבתי דרך דרוש ואמנם בדרך קצרה נלע"ד שלא בשביל קבלת פרס הם מבקשים מי עוה"ב רק לכבוד רבם אמרו זה להורות כי קשה בעיניהם פרידתו מהם שלא יזכו שוב לקבל פניו ואמנם זאת היא קצת נחמתם אולי יזכו לקבל פניו בעוה"ב ואמרו לו שזה ודאי הוא שהוא מזומן למי עוה"ב ובקשו ממנו ילמדנו א"ח שגם הם יזכו למי עוה"ב ויקבלו פניו שם :

**שם** הזהירו בכבוד חבריהם . לעיל פירשנו שחבריהם קאי על הקב"ה ואמנם אין הדבר יולא מידי פשוטו ובדאי גם על חבריהם ממש ג"כ כיוון ר"א הגדול . ונלע"ד על פי דאמרי' לעיל דף י"ז ע"א שהעושים שלא לשמה ניח לו שלא נברא וכתבו רש"י ותוס' דהיינו בלומד לקנטר אבל בלומד שיקראו רבי על זה אמרו מתוך שלא לשמה בא לשמה וזהו כוונת החנא כאן הזהירו בכבוד חבריהם ואם אחם נזהרים בכבודם בודאי שלא תלמדו לקנטר אחם ואז בודאי תזכו למי עוה"ב . שאפילו אם יהי' תחלת כוונתכם שלא לשמה תבואו לעשות לשמה ותזכו למי עוה"ב וצ"ע ונראה מה שהקדים מעשה דר"א למעשה דרבי"ז והרי מעשה דרבי"ז קדים שהרי רבי"ז הוא רבו דר"א . ולפמ"ש נראה דמעשה דר"א שייך לרעיל לתפלת רבנ"ה שלא יכשלו חבריה ואמנם בהם והלומד לקנטר ודאי ששמה כשולן חבריו :

**שם** והיינו כסא לחזקיה מלך יהודה . נלע"ד שבה לקראתו מלך ממלכת בית דוד לפי שהלל היה מורע דוד משפטי' בן אביטל ועיין בכתובת דף ס"ב ע"ב ומיום שקיבל הלל הנשיאות לא פסק מורעו ואמנם רשב"ג נהרג בעשרה הרוגי אמונים ובנו ר"ג שהוא ר"ג דיבנה קטן הי' אז וקיבל רבי"ז הנשיאות והלחאות לו שאין לדוד המלך תרעומת עליו על שקיבל הנשיאות ולא היה מורעו לכן בא חזקיה שהוא ממלכות בית דוד לקראתו' גם רמז בזה שאמר מותו לא ישיבו את בנו במקומו רק יחזרו הנשיאות לזרע הלל שהוא מורע דוד ולכן אמר הכינו כסא לחזקי' מלך יהודה והיינו כסא של הנשיאות :

**שם** הי' י"ח כנגד מי א"ר הלל וכו' ר"י אמר וכו' אמר ר"ת וכו' . וז"ל למה באוקימתא דר"י אמר בלשון רב יוסף אומר שהוא לשון פלוגתא דפליגי על טעמי' דרב הלל ובאוקימתא דר"ת אמר אמר ר"ת שמורה שאינו בא לחלוק על טעמים ראשונים ואם יש לומר דהא והא איכא דכנגד ואזכרות וגם נגד חוליות תקנהו א"כ גם באוקימתא דרב הלל ובאוקימתא דר"י נמי נימא דהא והא איכא וכנגד הני והני תקנהו . ונראה דהך דר"ה ודר"י המה סתרי אהדדי ואי הא איכא ליכא להאידיך דבבבא יש י"ת שמות הו' ממש ועם שם אל שבאל הקבוצה הם תשאר ובק"ש ליכא שמות הו"ה רק אחד עשר רק בציורף שאר שמות הם י"ת וא"כ איך נוכל לקיים תרוייבו ולמחשב י"ת ואזכרות בק"ש וי"ת ואזכרות בתומת הבזומת או בחד מיותר או בחד חסר ולהכי על כרחך פליגי דמר חשיב רק שם המיוחד ומר חשיב גם שאר אזכרות :

**דף כ"ט ע"א** מוח מימות הגשמים וכו' . הקשה אחד מן התלמידים א"כ לעיל דף ט"ז ע"א דרמי אהדדי ברייתא דתניא מתפללים י"ח והתניא מעין י"ח למה לא חשני כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים וכולוהו אליבא דר"ג ולפועלים הקילו בימות החמה אבל בימות הגשמים אפילו לפועלים לא הקילו מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים . ונראה דלפועלים גם בימות הגשמים היה להקל למכללי' בשומע תפלה דפועלים אפילו לכתחלה לא גריעו משאר כל אדם בטעה דמשי' טעה שאני והא דלא משי' דהא דתנן שמונה עשר היינו במוצאי שבת מפני הבדלה נראה דלא שייך פועלים במ"ש שאין דרך לשכור פועלים לעשות מלאכה צלילה ועיין בדבריו לקמן דף ל"ב ע"ב :

**שם** בצבור מ"ט וכו' . והא דלא פריך אי הכי גבורות גשמים נמי לא נחזירי' שישמע הש"ס נראה דאיכא לאוקמי ביום ראשון של פסח דהימור מוכיר גבורת גשמים והש"ס אינו מוכיר :

**תוס'** ד"ה ונכללים בהבנינו וכו' וי"ל וכו' . נראה כוונתם דמה דאמרין דבתחלת לילתא לא מטריד היינו אם הוא רגיל בנוסח זה כל מוצאי שבת והוא בתחלת לילתא לא מטריד אבל שם נזכר דמיירי רק במוצאי יוה"כ משום חולשא דתענית והוא רק פעם אחד בשנה אפי' בתחלת לילתא ג"כ מטריד :

**ולפסק** הלכה אם אומרים הבנינו במוצאי שבתות וי"ט נחלקו הפוסקים הרשב"א בחידושו דמה דברי שמואל מהלכה מחמת קושיית מר זוטרא ונכללים מכלל הבנינו וכו' המבדיל בין קודם וכו' וכדמסיק בסוף דבתחלת לילתא לא מטריד והיכחתו מדבר ציבי דהוא בתרא קאמר כל השנה מתפלל הבנינו חוץ מימות הגשמים וכו' וכל השנה אפילו מוצאי שבתות משמע וכן פסק הרי"ן גיאות . אבל דעת רוב הפוסקים רבינו האי והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ויתר גדולי הפוסקים דנשביל קושיית מר זוטרא לא דחין דברי ר"נ משמי' דשמואל מהלכה כיון דלא קאמר תיובתא רק קשיא . והנה על כל אחת מהדיעות פנ"ל קשה לי . דעל דעת רשב"א קשה דאיזה סובר דרב ציבי פליג עלה